

جغرافیا و روابط انسانی، تابستان ۱۳۹۹، دوره ۳، شماره ۱

نقش *ICT* در جلب مشارکت جوامع محلی

مطالعه موردی: روستای لیوان شرقی، شهرستان بندر گز، استان گلستان

راحله صحرانورد*، مریم واحدی نعمتی

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۳/۲۷

چکیده

فناوری اطلاعات به صورت فراگیر در حال ایجاد انقلابی نوین است که اهمیت آن از انقلاب صنعتی کمتر نیست، این تحقیق به بررسی (نقش *ICT* در جلب مشارکت جوامع محلی) در روستای لیوان شرقی، شهرستان بندر گز، استان گلستانکی پردازد که در چارچوب روش توصیفی - پیمایشی انجام شده است که در این پژوهش ابتدا از روش مصاحبه و سپس از روش مردم نگاری مجازی، به صورت حضور آنلاین در شبکه ارتباط جمعی حامیان جنگل روستای لیوان و رصد فعالیت های گروه استفاده شد که نتایج آن عمده مسایلی که در این شبکه مطرح می شود پیرامون چه مباحثی بوده و تا چه اندازه این فضا در آگاهی و اطلاع رسانی اعضا نقش موثری داشته است ارزیابی ها نشان میدهد که نمونه مورد مطالعه افزایش مهارتهای ارتباطی، مشارکت و آگاهی خود را در استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات مرتبط میدانند. این اطلاعات میتواند در حوزه محیطی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و دیگر مسائل بروز نماید. توسعه فناوری اطلاعات از این جهت از اهمیت ویژه ای برخوردار است که میتواند ضمن افزایش مهارتها و توانمندی ها، سطح بهره وری و رفاه را بالا ببرد و همچنین با افزایش آگاهی و دسترسی، به اطلاعات؛ دانش محیطی را ارتقا دهد. همچنین شبکه اجتماعی که به واسطه وجود *ict* می باشد.

واژگان کلیدی: نقش *ICT*، تکنولوژی، مشارکت جوامع محلی، گلستان

مقدمه

تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات (ICT) یکی از ظرفیتهای اصلی به منظور رشد اقتصادی و اجتماعی محسوب می شود. مالهوترا (۲۰۰۱) اذعان دارد که کاربردها و فواید مستقیم و غیر مستقیم به کارگیری ICT در توسعه روستایی به قدری با اهمیت است که از آن به عنوان "انفورماتیک روستایی" یاد میکنند ICT هم بر شرایط اقتصادی در روستاها تأثیرگذار است و هم بر شرایط اجتماعی. رابطه مستقیم توسعه فناوری اطلاعات و شرایط اقتصادی بارها از سوی محققین مختلف مورد تأیید قرار گرفته است. در حوزه اجتماعی نیز دامنه ICT در زمینه هایی نظیر تولید اجتماعی، مصرف اجتماعی، خدمات اجتماعی و زمینه های دیگر رسیده است (Chariar & Malhotra, 2009: 216) به زعم بسیاری از کارشناسان، توسعه پایدار و مشارکت جوامع محلی تنها زمانی امکانپذیر است که مقوله فناوری اطلاعات به حداقلی از توسعه دست یافته باشد. توسعه فناوری اطلاعات مقدمه ای است به منظور بهبود و ارتقای روابط "شهروندان با دولت" و "شهروندان با شهروندان" که میتواند به بهبود روابط دولت با شهروندان و روستاییان منجر گردد. همچنین فناوری اطلاعات، نحوه پردازش، ذخیره و ارائه اطلاعات را به شیوهای الکترونیکی فراهم میسازد به طوری که امکان دستیابی به هرگونه اطلاعات اعم از اخبار، سرگرمی، ارتباطات بین فردی، اطلاعات آموزشی، و امثال آن برای کاربر میسر می گردد (Sharma, 2011: 187). درک تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر جلب مشارکت، حساسیتهای محلی و مساله پایداری، نقطه کانونی موضوعی است که میشل گورشتاین آن را اجتماع انفورماتیک مینامد و در محتوای توسعه روستایی اشاره میکند که دسترسی به این فناوری ها میتواند مجموعه ای از منابع و ابزارها را برای حیات اجتماعی و فردی فراهم سازد تا از این ابزارها برای رسیدن به اهدافشان استفاده کنند (ازکیا، ۱۳۸۷: ۴۰۶). فناوری اطلاعات و ارتباطات تأثیرات مهمی از منظر تقویت بهزیستی اجتماعی، ارتباطات اجتماعی، ادغام اجتماعی و مشارکت اجتماعی (پورنزا، ۱۶۶)، در زمینه ی روانشناختی به ارتقای خلاقیت، ابتکار، بهبود انگیزش و اعتماد به نفس (سیمز، ۱۶۶) در زمینه ی محیطی به مساعدت در محافظت از منابع طبیعی پایه و کاهش مخاطرات طبیعی (راجو و را، ۱۶۶۶)، در زمینه ی رفتاری به بهبود وضعیت مهارتهای فنی و مدیریتی، مهارت برقراری روابط انسانی و مبادله ی اطلاعات و دانش (مازور، ۱۶۶۹) و در زمینه ی کالبدی به بهبود زیرساختها (ملکی، ۱۶۶۳) میتوان اشاره کرد. مهمترین مثال برای حوزه ی عمومی اینترنت امکان شکل گیری اجتماعات مجازی است؛ که با ایجاد شبکه های روابط اجتماعی به بحث و گفتگوی اینترنتی و تعامل با هم میپردازند (پاپا چارسی ۲۰۰۴: ص ۳۸۴) و نظر "راین گلد دارای اجزاء زیر میباشد (گاتیکر، ۲۰۰۱، ص ۱۶۸)

- الف) روابط بین فردی که شبکه اجتماعی را می سازد
- ب) دسترسی آسان و آزاد جهت دسترسی به اجتماع.
- پ) تقویت حس همکاری و مشارکت
- ت) دیالوگ؛ باز خورد و تقسیم جزئیات.

بیان مساله:

فناوری اطلاعات به صورت فراگیر در حال ایجاد انقلابی نوین است که اهمیت آن از انقلاب صنعتی کمتر نیست. عرصه تأثیرگذاری این فناوری تنها به جوامع یا محیط های شهری منحصر و محدود نمی شود بلکه دامنه آن در عصر ارتباطات حتی، دوردست ترین مناطق روستایی را نیز در بر می گیرد. به پشتوانه ابزارهای (ICT) می توان بسیاری از نیازهای جامعه را برطرف نمود و حرکت آن را به سوی توسعه پایدار مهیا ساخت. از جمله نیاز های جوامع و علی الخصوص جوامع روستایی، افزایش آگاهی و سطح آموزش به منظور ارتقای مشارکت پذیری، دسترسی به منابع و منافع به منظور توانمند سازی اجتماعی و نیز استفاده از ظرفیت های موجود محلی با شکل گیری و ایجاد نهادهای محلی در امر توسعه و به ویژه در مسائل زیست محیطی و حفظ منابع طبیعی می باشد.

به باور صاحب نظران، افزایش میزان برقراری ارتباطات و تعامل در میان افراد، نقش به سزایی در سلامت روانی افراد جامعه و افزایش سطح آگاهی های اجتماعی ایفا میکند. این امر بیانگر تأثیرات سازندهی گسترش و نفوذ فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطاتی در افزایش میزان اطلاعات و آگاهی شهروندان جوامع، به منزله یکی از عوامل مهم توسعه اجتماعی و تشکیل نهاد های محلی است. (پیراننژاد و همکاران، ۳۱۱: ۹) مطالعات نشان میدهد فناوری اطلاعاتی و ارتباطی به دلیل بال بردن میزان ارتباطات جوامع روستایی و ایجاد شبکه های اجتماعی، بر میزان تعاملات افراد ساکن در مناطق روستایی افزوده و بستر لازم را برای تحقق توسعه اجتماعی و مشارکت و توانمندی جوامع محلی فراهم کرده است (پیراننژاد، ۱۶) طی چند سال گذشته، در نواحی روستایی شهرستان مشگین شهر اتفاقات و مسائلی نظیر تمایل به عضویت در نهادها و تشکلهای مردمی، افزایش انسجام اجتماعی، بالا رفتن شاخصهای کیفیت زندگی، مشارکت اجتماعی و افزایش میزان مسئولیت پذیری، روی داده که بیانگر بالا رفتن شاخصهای توسعه اجتماعی در روستای لیوان شرقی است.

از این رو هدف پژوهش حاضر، تاثیر فن آوری اطلاعات و ارتباطات را در تشکیل جوامع محلی و حفظ منابع طبیعی می باشد. روستای لیوان شرقی واقع در شهرستان بندر گز، با سابقه تمدنی و سرزمینی ۸۰۰ ساله دارای مناطق بکر جنگلی و از جمله منطقه ای تحت عنوان جنگل نرگسی لیوان می باشد. با استفاده و به واسطه فن آوری اطلاعات در مرحله اول گروه تلگرامی تحت عنوان: "گروه حامیان جنگل نرگسی دهستان لیوان" توسط چند تن از جوانان خوش فکر مقیم روستا شکل گرفت و در مدت کوتاهی با دعوت از دیگر لیوانی های ساکن در سایر شهرها و حتی در خارج از کشور به بیش از ۸۰۰ نفر در عضویت این گروه، سبب ساز تبادل اطلاعات و دسترسی به منابع، موجبات افزایش آگاهی روستاییان را فراهم کرده و به مرور زمان در مدت کوتاهی یک نهاد محلی با حس تعلق خاطر بیشتر به روستا و منابع طبیعی خود، حس مشارکت و توانمندی ایجاد شد.

پیشینه تحقیق:

جلالی (۱۳۸۲) به عنوان یکی از پیشروان ایجاد مراکز فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی در کشور، پژوهشی را در روستای قرن آباد شهرستان گرگان اجرا نموده است که به عنوان پایلوت اولیه از اهمیت به سزایی

برخوردار است. مرکز جامع خدمات کاربردی فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی قرن آباد با چشم انداز توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با بهره گیری از دستاوردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات و خودیاری روستائیان احداث گردید این مرکز کلیه سازمان های دولتی خدمات را به صورت یکپارچه به روستائیان ارائه می کند نقطه اتصال روستائیان با رویکرد دولت الکترونیک محسوب می شود. علاوه بر آن این مرکز، محلی برای دسترسی روستائیان به آموزش و های مجازی، کتابخانه مجازی، تجارت الکترونیکی، بانکداری الکترونیکی سایر خدمات جدید رایانه است. مرکز جامع روستایی آباد یک پایلوت ملی است و مقرر است تحت فعالیت نظارت و سرپرستی یک گروه پژوهشی، فعالیت ها ی آن ارزیابی شود تا نقاط قوت و ضعف آن در پروژه های آتی کشور لحاظ گردد.

علاوه بر اهمیت بحث در نظر پژوهشگران دانشگاهی، در میان دست اندرکاران اجرایی نیز به اهمیت فناوری اطلاعات و ارتباطات پی برده شده و طرح های گوناگونی در دست اقدام است از جمله. مهمترین این طرح ها می توان به تهیه «سند راهبردی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور» و تهیه «سند راهبردی فناوری اطلاعات ارتباطات روستایی کشور» اشاره کرد. (۷۹-۸۵: ۱۳۸۲ جلالی و همکاران)، همچنین به تاسیس پایگاه های اینترنتی در روستاها می توان اشاره کرد که از مهمترین آنها قرن آباد و شاهکوه و لیوان شرقی است. در این پایگاه ها خدمات متنوع آموزشی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و دولتی به روستائیان ارائه می شود. (همایش کاربرد فن آوری اطلاعات و ارتباطات در روستا؛ ۱۳۸۲).

لییه (۲۰۰۷) در مطالعه خود تحت عنوان «رسانه های گروهی، فرهنگ و جامعه» که اختصاص به مقایسه ماهیت مصرف کنندگان جوان از اینترنت در روستاهای فنلاند و برزیل دارد، به نتایج قابل توجهی دست یافته است. بر اساس یافته های مطالعه در روستاهای کشور فنلاند دسترسی فن آوری اطلاعات و ارتباطات بسیار گسترده است. نتایج نشان می دهد که نگرش ها در مورد استفاده از فن آوری اطلاعات و ارتباطات در هر دو طیف جوانان روستایی مثبت و مشابه است و در هر دو جامعه وابستگی بالایی بین نگرش ها و عقاید افراد و ماهیت استفاده از این فن آوری مشاهده شده است. در برزیل سطوح آموزش برای استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بالاست در فنلاند جوانان روستایی بسیار توانمندتر از برزیل مشاهده شده اند. با توجه به این مطالعه که در روستاهای حومه ریودوژانیرو و هیلسینکی پایتخت های این دو کشور به انجام رسیده است؛ زمینه های فرهنگی و اجتماعی در نحوه استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و همچنین ماهیت استفاده که ریشه در فرهنگ جوامع دارد باعث توانمندتر شدن جامعه جوانان روستایی در فنلاند نسبت به جوانان روستایی برزیل تلقی شده است.

استانا بی. مارتین (۱۹۹۹) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی تأثیرات فناوری اطلاعات بر روند اشتغال» به بررسی تأثیرات به کارگیری و گسترش فناوری اطلاعات در شهرها و روستاها پرداخته است. مارتین با بررسی مناطقی که فناوری اطلاعات در آنجا بیشتر توسعه یافته است، به مطالعه وضعیت اشتغال و نرخ بیکاری در این مناطق می پردازد. نتایج کار این محقق نشان میدهد که افرادی که در شهرها به اینترنت و فناوری

اطلاعات دسترسی کامل دارند، از شانس بیشتری در بدست آوردن شغل برخوردارند. در روستاها نیز این مطلب صحت دارد، با این تفاوت که فناوری اطلاعات بیشتر به کسب شغل در حوزه‌ها و زمینه‌های خاصی منجر می‌گردد. در واقع فناوری اطلاعات به افراد (چه در روستا چه در شهرها) کمک میکند تا زمینهای برای کسب مشاغل بهتر در همان زمینه‌ها فراهم کنند. تافلر نیز معتقد است که حضور فناوری‌های جدید در خانه و به دنبال آن انجام کارها در خانه، میتواند برای جامعه محلی ثبات بیشتری به همراه آورد. این امر باعث میشود تا تحرک اجتماعی، فشار عصبی ناشی از آن و روابط گذرا و سطحی میان افراد کمتر شود و افراد مشارکت بیشتر در جامعه محلی پیدا کنند (فتحنی و مطلق، ۱۳۸۹: ۱۲۴).

مالهوترا، چاریر و ایواراسان (۲۰۰۹) صورت پذیرفت بر تأثیرات مثبت فناوری اطلاعات در کاهش نرخ مهاجرت تأکید شد. در این تحقیق که با موضوع «نقش ICT بر توسعه روستایی» و در کشور هند به انجام رسید، بر این موضوع تأکید شد که فناوری اطلاعات در بلندمدت میتواند بر کاهش مهاجرت از روستاها به شهرها، کمک نماید. اگر چه در کوتاه مدت ممکن است تأثیرات منفی بر نرخ مهاجرت داشته باشد. پاروین شارما (۲۰۱۱) در تحقیقی با عنوان «تأثیرات گسترش فناوری اطلاعات بر توسعه اقتصادی روستاها» به انجام رسید. این تحقیق که توسط به انجام رسید، به نتایج قابل توجهی منجر گردید. از دیدگاه این محقق که با انتخاب ده‌ها روستای دور افتاده در کشور هند و بررسی آنها، ارائه شده است، فناوری اطلاعات به عنوان یک عامل تحول برانگیز در روستاها مطرح می‌گردد که نقش مستقیمی بر رشد آگاهی‌های جمعی و دانش کاربردی دارد. همچنین به شکل قابل توجهی بر توسعه کشاورزی، رونق کسب و کار، فروش محصولات و روابط بین روستایی موثر بوده است. در واقع، فناوری اطلاعات با فراهم ساختن جنبه‌های رفاهی بیشتر درست بوده است موجبات رشد دانشهای عمومی و بهبود وضعیت کاری را فراهم آورد و به این ترتیب، موجب کاهش نرخ مهاجرت گردد.

مونتیانو (۲۰۰۹) در تحقیقی با عنوان «جنبه‌های به کارگیری فناوری اطلاعات بر توسعه روستایی» توسط به انجام رسید. در این تحقیق، تأثیرات به کارگیری فناوری اطلاعات بر جنبه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی پرداخته میشود. در این تحقیق ابتدا به وضعیت دسترسی به اینترنت در شهرها و روستاها پرداخته میشود و با اذعان به این نکته که تفاوت چشمگیری میان دسترسی به اینترنت در این دو حوزه وجود دارد، به بررسی روستاهایی می‌پردازد که اخیراً وضعیت دسترسی به اینترنت در آنها ارتقا یافته است. نتایج نشان میدهد، اینترنت و استفاده از آن، رابطه معناداری با افزایش سطح استانداردهای اجتماعی و توسعه اقتصادی دارد. هم‌چنین از لحاظ سیاسی، تاثیر قابل توجهی بر رضایت عمومی خواهد داشت.

نعمتی (۱۳۸۹) در رساله دکتری خود تحت عنوان «تحلیل اثرات اقتصادی و اجتماعی فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی» بخش مرکزی شهرستان گرگان که در دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران به انجام رسیده است. به نتایج جالبی دست یافته اند بررسی وی نشان داده است که در بخش مرکزی شهرستان گرگان، فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی باعث ارتقای زندگی روستائیان در ابعاد اقتصادی و اجتماعی در سه

حوزه آگاهی، نگرش و مهارت و فعالیت شده است. در این ارتباط تفاوت معنی داری سطح شاخص های اقتصادی و اجتماعی در دو گروه کاربران فناوری اطلاعات و ارتباطات و غیر کاربران به نوعی تایید کننده این موضوع است. از طرفی سطح کاربرد و میزان تاثیرات فناوری اطلاعات و ارتباطات بر روستائیان، تحت تاثیر عواملی از جمله شیوه های دسترسی و نیز متغیرهای زمینه ای چون؛ سن، جنس و شغل است. یکی از نتایج مهم این رساله، تایید وجود شکاف اطلاعاتی است. رساله مدل نهایی پژوهش را در چهار محور جامعه اطلاعاتی روستایی جمع کرده است. زیرساخت این چهار حوزه عبارتند از زیرساخت های فناوری اطلاعات و ارتباطات، کاهش دامنه و ابعاد شکاف اطلاعاتی، دسترسی آزاد به اطلاعات و ارتباطات روستایی و توسعه کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات. در نهایت چنین نتیجه گیری شده است که فناوری مذکور موجب ارتقای زندگی روستائیان از نظر شاخص های اقتصادی و اجتماعی در حوزه های مختلف شده است. این تاثیرات سبب شده که وضعیت کاربران از غیرکاربران متفاوت و بهتر باشد. این سطح بهبود نیز ارتباط مستقیمی با متغیرهای زمینه ای نشان داده است. از طرفی فناوری مذکور موجبات افزایش شکاف اطلاعاتی میان گروه های کاربر های و غیر کاربر شده است. ایجاد شکاف نیز به عنوان بخشی از ماهیت فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی نوین مطرح شده است.

مبانی نظری

توسعه ی اجتماعی عبارت است از فرایند انتقال ساختارهای اجتماعی برای ارتقای توانمندیهای یک اجتماع در نیل به آرمانها و اهداف خود (سیرامی، ۱۶۶۹) تأکید و تمرکز بر کنش و واکنشهای انسانی، نهادها و روابط اجتماعی با یکدیگر (پیران، ۳۷۳)، تقویت جامعه ی مدنی (جانستون، ۲۰۱۹) مدّ نظر قرار گرفتن تغییر کلی جامعه و تأکید بر بهبود شیوه ی زندگی، ارزیابی جریانها و تحولات جامع اجتماعی (ازکیا، ۳۸۱: ۳۹)، اثرگذاری اعضای جامعه بر تصمیمات مؤثر بر زندگی خود (کوزما، ۱۶۶۹) تکامل اجتماعی و ارتقای شاخصهای رفاه اجتماعی (موسایی، ۱۳۷۷) بهزیستی مادی و اجتماعی مردم در همه ی سطوح (استس و ریچارد، ۱۶۶) و ایجاد تغییرات در محیط زندگی با مشارکت همه ی افراد جامعه (وایست، ۳۸۷)

توسعه ی اجتماعی از طریق مشارکت مردم تا بالاترین حدّ ممکن در تعیین اهداف و نتایج توسعه دنبال میشود (فیروزآبادی و همکاران، ۳۱۶: ۲۶). عالوه بر این، اهداف توسعه ی اجتماعی آزادی، امنیت، برابری، عدالت، صلح، انسجام، وحدت و تکامل معنوی است. همچنین بر اساس سند کپنهاک، هدف نهایی توسعه ی اجتماعی، مشارکت بهبود کیفیت زندگی مردم در سراسر جهان است (لطیفی و دادوندی، ۳۱۶: ۷۳). در مجموع، برخی از مهمترین اهداف توسعه ی اجتماعی عبارت است از: مردم سالاری مشارکتی، توانمندسازی و تقویت نهادهای مدنی، حلّ تعارضات اجتماعی، دسترسی همگانی و بدون تبعیض به خدمات اجتماعی، آسایش و امنیت فیزیکی و روانی و توسعه ی انسانی (حیدری ساربان، ۳۱۱).

واکاوی اسناد و مدارک نشان میدهد برخی پژوهشگران، اهمیت و ضرورت فناوری اطلاعات و ارتباطات را با توجه به کارکردها و خدمات ارائه شده از سوی آن، در نواحی روستایی تشریح کرده و مواردی همچون توسعه

ی اجتماعی، افزایش قدرت تصمیم‌گیری روستاییان، گسترش ترویج روستایی، گسترش بازارهای محلی و روستایی، افزایش آگاهی و دانش محیطی، تمرکززدایی و امکان کار از راه دور را به عنوان کارکردهای مهم فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی برشمرده اند (قلینیا، ۱۳۷۷: ۱).

نظریه‌ها

فناوری اطلاعات ICT

از آنجایی که پی‌آمد اصلی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات دسترسی و استفاده بیشتر از اطلاعات است، *ILO*، لذا بیشترین تاثیر این فناوری در مکان‌هایی است که میزان دسترسی و استفاده از آن پایین است (۲۰۰۱، ۲۴).

از نشانه‌های جایگاه با اهمیت فناوری اطلاعات و ارتباطات در جهان و نقش آن در توسعه این است که روزانه ۱۵۰ نفر بر کاربران اینترنت افزوده میشود و تعداد ۲۲۰ میلیون سخت‌افزار برای ارتباط شبکه‌ای در جهان مورد استفاده قرار می‌گیرد (رحیمی ۱۳۸۷: ۵۷).

شالوده‌های عمومی و کلی فناوری اطلاعات و ارتباطات برای نخستین بار توسط سازمان ملل متحد تدوین و منتشر شد. این شاخص‌ها به منظور ایجاد فرصت‌های آموزش الکترونیکی با بکارگیری فناوری‌های رایانه‌ای پایه نهاد شدند (Machado, 2007: 72–82).

هسته‌های ابتکار همان ارتباطات، هم‌کنشی‌ها، روابط و توسعه نهادهای مختلف، اما وابسته به یکدیگر نظیر آموزش، تحقیق و توسعه، صنایع، مؤسسات مالی و خدماتی پشتیبان برای تشکیل چرخه‌ای پویا از نوآوری و کارآفرینی هستند. شبکه‌های نوآوری، زنجیره ارزشی را شکل می‌دهد که پشتیبان و تقویت‌کننده هر یک از اجزای سیستم در مسیر توسعه نوآوری‌های نوین و فناوری‌های جدید است (شمس، ۱۳۸۷: ۹۷ – ۷۴).

درک تاثیر *ICT* بر توسعه روستایی، حساسیت‌های محلی و مساله پایداری، نقطه‌کانونی موضوعی است که میشل گورشتاین آن را اجتماع انفورماتیک می‌نامد و در محتوای توسعه روستایی اشاره می‌کند که دسترسی به *ICT* می‌تواند مجموعه‌ای از منابع و ابزارها را برای حیات اجتماعی و فردی فراهم سازد تا ابزارها و منابع برای رسیدن به اهدافشان استفاده کنند. (ازکیا، ۱۳۸۷: ۴۶)، همچنین می‌توان از *ICT* در بازیابی اجتماعات تعبیر نمود، بازیابی مفهومی است که توسط "اسکات لث" مطرح شد و امروزه بسیاری از دولت‌ها در تلاش هستند راهی برای پیوند و ارتباط از دست رفته پیدا کنند و بازسازی این امر به زیر ساختارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان ابزار اصلی پیوند دهنده ارتباط نیازمند است. (اشتورن و سورنر، ۲۰۰۷)، تافلر نیز معتقد است که حضور فناوری‌های جدید در خانه و به دنبال کار در خانه چنانچه بخش‌های قابل ملاحظه‌ای از جمعیت را در برگیرد، می‌تواند برای جامعه محلی ثبات بیشتری به همراه آورد، این امر باعث می‌شود تحرک اجباری، فشار عصبی ناشی از آن و روابط گزار سطحی میان افراد کمتر شود و افراد، مشارکت بیشتری در جامعه محلی پیدا کنند.

توسعه:

کاستلز شیوه جدیدی از توسعه را به جهان معرفی کرده است که مبتنی بر اطلاعات است. او معتقد است که در شیوه نوین توسعه ی متکی به اطلاعات، منبع تولید، در فناوری، تولید دانش، پردازش اطلاعات و انتقال نمادها جای دارد. البته در کلیه شیوه های توسعه، دانش و اطلاعات مهم است؛ زیرا فرایند تولید، همواره برسطحی از دانش و پردازش اطلاعات استوار است. با این حال ویژگی شیوه توسعه متکی بر اطلاعات، کار دانش بر روی دانش به عنوان منبع اصلی بهره وری است. به عبارت دیگر، ویژگی بارز انقلاب فناوری کنونی نه درمحوریت دانش و اطلاعات، بلکه در کاربرد این دانش و اطلاعات در تولید دانش وسایل پردازش و انتقال اطلاعات در یک چرخه ی بازخورد فزاینده میان نوآوری و کاربرد آنهاست (کاستلز، ۱۳۸۰: ۴۴). در این شیوه اطلاعاتی، توسعه، یک انگاره اجتماعی- تکنیکی نوین است که ویژگی آن عبارتست از پدیدار شدن فرایند اطلاعات به منزله هسته آن، فعالیتی بنیادی که اثربخشی و بهره وری کلیه فرایندهای پخش، مصرف و مدیریت را تعیین می کند (وبستر، ۱۳۸۳: ۴۱۱).

کریستوفر فریمن، تغییر انگاره در عصر حاضر را گذار از فناوری عمدتاً مبتنی بر درون دادهای ارزان انرژی به فناوری متکی بر دروندادهای ارزان اطلاعاتی می داند که حاصل از پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات است (کاستلز، ۱۳۸۰: ۹۲). کاستلز معتقد است که موثرترین عامل تاریخی که انگاره فناوری اطلاعات و ارتباطات را سرعت می بخشد، شکل و مسیر آن را تعیین می کند و اشکال اجتماعی وابسته به آن را ایجاد می نماید، فرایند تجدید ساختار سرمایه داری است که از دهه ۱۹۸۰ آغاز و باعث شد تا بتوانیم نظام فنی و اقتصادی جدید را سرمایه داری اطلاعاتی بنامیم (داودی، ۱۳۸۲: ۱۶۱-۱۶۰) در حقیقت عصر اطلاعات ارتباط تنگاتنگی با توسعه اقتصاد جدید و پویایی آن دارد که آن همانا گردش آزادانه نوآوری هاست (کاستلز، ۱۳۸۲: ۲۴). در مجموع می توان گفت که حد نهایی توسعه اطلاعاتی منجر به شکل گیری جامعه ای خواهد شد که به آن جامعه اطلاعاتی یا جامعه شبکه ای گفته می شود. برخی از صاحب نظران معتقد هستند که جامعه اطلاعاتی با استفاده منحصر بفرد و فزاینده اطلاعات مشخص می شوند، منافع و خدمات اطلاعاتی فراوان تولید می کنند و از محتوای متنوع برخوردار هستند (یونسکو، ۱۳۸۴: ۱۲).

مشارکت:

مشارکت درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیتهای گروهی است که آنان را برمی انگیزد تا برای دستیابی به هدفهای گروهی یکدیگر را یاری دهند و در مسئولیت کار شریک شوند. (طوسی ۱۳۷۰: ۵۴). مطالعات نظری گذشته حاکی از این است که یکی از کارآمدترین نظریه ها در تبیین مشارکت نظریه "آیزن- فیش" باین است که با به کارگیری آن در تبیین مشارکت، متغیرهای اصلی موثر بر میزان مشارکت شهر میگردند (علوی تبار ۱۳۷۹: ۲۹). آیزن و فیش باین در پی یافتن یک نظریه برای تبیین رفتار به نقش گرایش اشاره میکنند. به نظر آنها رفتار در پی زنجیره ای از عوامل بوجود میآید. حلقه ما قبل بروز رفتار قصد و نیت و هنجار ذهنی است که بوجود آمدن قصد و نیت نیز به نوبه خود وقایع دو متغیر گرایش به سوی رفتار و هنجار

ذهنی است. (اوکلی *Oakley*) از قول بانک جهانی در سال ۱۹۹۴ میلادی، درخصوص مشارکت اظهار می‌دارد: مشارکت فرآیندی است که از رهگذر آن ذینفعان طرح‌ها، بر ابتکارهای توسعه و تصمیم‌ها و منابعی که نقش تعیین‌کننده دارند، تأثیر می‌گذارند. مشارکت را نوعی کنش هدفمند در فرایند تعاملی بین کنشگر و محیط اجتماعی او در جهت نیل به هدف‌های معین و از پیش تعیین شده تعریف کرده‌اند. «از حیث مفهومی واژه مشارکت به معنای شراکت و همکاری در کاری، امری یا فعالیتی و حضور در جمع، گروه و سازمان جهت بحث و تصمیم‌گیری چه به صورت فعال و چه به صورت غیر فعال است. در مجموع، جوهره اصلی مشارکت را باید در فرایند درگیری، فعالیت و تأثیرپذیری دانست» (علوی‌تبار، ۱۳۷۹: ۱۵). از منظر جامعه‌شناسی باید بین مشارکت به عنوان عمل و تعهد (عمل مشارکت) و به عنوان حالت و وضع (امر شرکت کردن) تمیز قائل شد. مشارکت در معنای اول شرکت فعالانه در گروه را می‌رساند و به فعالیت اجتماعی انجام شده نظر دارد و در معنای دوم از تعلق گروهی خاص و داشتن سهمی در هستی آن خبر می‌دهد (بیرو، ۱۳۶۶: ۲۷۵).

رحمان در تعریف مشارکت می‌نویسد «مشارکت مردمی به معنای کوشش و تلاش جمعی در یک زمینه سازمانی است که اعضا با ائتلاف منابع درصدد دستیابی به هدفهایشان هستند. در نتیجه مشارکت یک فرایند فعال است که هریک از مشارکت‌کنندگان به واسطه اندیشه، تأمل و نظارت فعالشان به اقدام و عمل مشارکتی ترغیب می‌شوند. او در بیان مفاهیم کلیدی این تعریف به مواردی اشاره می‌کند که از آن جمله است: ۱) مشارکت فعالیت سازمان‌یافته از طرف مردم متحد و متجانس که واحد اولیه آن را متقاعد شدن افراد به کنش جمعی تشکیل می‌دهد؛ ۲) مبادرت به کنش و عمل جمعی داشتن؛ تفکر و تأمل مستقیم نسبت به کارها و فعالیت‌ها داشتن؛ و ۴) نظارت بر فرایند مشارکت نمودن» (رحمان، ۱۹۹۳: ۱۵۰. به نقل از غفاری، ۱۳۸۰: ۷۰).

جیمز فریزر مشارکت را با توسل به انگیزه‌های اقتصادی و مادی، عامل کنش تعریف می‌کند؛ هر چند که معتقد است فرهنگ نیز می‌تواند در آن سهمی داشته باشد. بر اساس این دیدگاه، اگر رضایت متقابل حاصل نشود، هیچ نوع مشارکتی ایجاد نخواهد شد و هر فرد برای دستیابی به سود باید بهایی بپردازد. بها را معمولاً علاوه بر پاداش‌های بالقوه، کوششی می‌دانند که برای جلب رضایت به کار می‌رود. این نظریه بر مشارکت مبتنی بر اراده نیز تأکید دارد و معتقد است که رفتارهای روزمره به صورت پاسخی به خواهش‌ها و محاسبات فرد دیده می‌شود و هر قدر فرهنگ حالت مسلط داشته باشد، باز هم فرد از نیروی انتخاب برخوردار است (علفیان، ۱۳۷۹: ۹۱-۹۰).

رابرت پاتنام نیز معتقد است که آنچه باعث میزان بالای مشارکت می‌شود اعتمادی است که در قالب همکاریهای اجتماعی و تعاونی ایجاد می‌شود (جاج، ۲۰۰۳: ۱). به باور پاتنام شبکه‌های مشارکت مدنی هنجارهای محکمی از بده و بستان‌های عمومیت‌یافته را رواج داده، و پیدایش اعتماد اجتماعی را ترغیب کرده و موجب تسهیل همکاری و هماهنگی و ارتباطات و افزایش اعتبار گردیده و از این طریق معضل کنش جمعی را ممکن می‌سازند (پاتنام، ۱۹۹۵). دانیل لرنر عواملی چون سواد، میزان شهرنشینی، دسترسی به رسانه‌های جمعی و همگانی و نهایتاً ارتباطات اجتماعی را با مشارکت اجتماعی مرتبط می‌داند و معتقد است که این متغیرها در

جامعه مدرن بیشتر نمود دارند. او از جامعه جدید به عنوان جامعه مشارکتی نام می‌برد (لرنر، ۱۹۶۴: ۵۷). هانتینگتون و نلسون نیز مشارکت را در قالب فرایند اثرگذاری شهروندان بر تصمیم‌گیری‌های دولت مورد توجه قرار داده اند به نظر آنها دو پارامتر تحرک اجتماعی و عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های اجتماعی زمینه را برای بسط مشارکت اجتماعی فراهم می‌کنند (هانتینگتون و نلسون، ۱۳۷۶). اینگلهارت افزایش مشارکت در جوامع پیشرفته را به سه عامل ارتقای سطح تحصیلات و اطلاعات سیاسی، تغییر هنجارهای حاکم بر مشارکت زنان و تغییر در اولویت‌های ارزشی نسبت می‌دهد. به عقیده او این عوامل تأکید کمتری بر نیازهای آنی داشته و بیشتر بر حق ابراز نظر تأکید می‌ورزند (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۳۷۸).

با توجه به مباحث مطرح شده می‌توان گفت که مشارکت اجتماعی فرایندی سازمان یافته است که افراد که بر مبنای اعتمادی که به یکدیگر پیدا می‌کنند از روی آگاهی و اطلاع و به صورت داوطلبانه و گروهی، با عنایت به علائق معین و مشخص که منجر به خودشکوفایی و نیل به اهداف و سهم شدن در منابع قدرت می‌گردد به فعالیت مشترک می‌پردازند. عرصه چنین مشارکتی، نهادهای مشارکتی چون گروه‌ها، اتحادیه‌ها، باشگاه‌ها و انجمن‌ها هستند که معمولاً خصلتی محلی و غیردولتی دارند و در حوزه‌های گوناگون ایفای نقش می‌کنند. تعداد و گستردگی سازمان‌های محلی و غیردولتی در یک جامعه بیانگر وجود مشارکت اجتماعی در آن جامعه است. اهمیت این انجمن‌ها و تشکلهای در این است که مجرای برای آموزش مشارکت در تعیین سرنوشت مردم و شراکت در بحث و تصمیم‌گیری جمعی به شمار می‌آیند. از دیدگاه چلبی، انجمن‌های داوطلبانه نوعی بسترسازی مناسب برای مشارکت اجتماعی را فراهم می‌آورند. از یک طرف، تشکلهای مشارکتی با جلب همکاری افراد، زمینه اتصال هرچه بیشتر آنها به جامعه را فراهم آورده و مشارکت فرد در امور اجتماعی را افزایش می‌دهند، و از سوی دیگر، با بسط شبکه‌های اجتماعی و تقویت همبستگی اجتماعی به گسترش مشارکت فعالانه و داوطلبانه افراد جامعه کمک می‌کنند (چلبی، ۱۳۷۵: ۲۹۰). بنابراین می‌توان گفت که مشارکت واقعی و هدفمند برون‌داد سازمان‌های غیردولتی است و آنها متولیان این نوع مشارکت در سطح اجتماع هستند.

از طرف دیگر، افرادی که روابط اجتماعی بیشتری دارند و اعتماد حاکم بر این روابط بر کیفیت آن افزوده است، تمایل بیشتری برای عضویت و مشارکت در سازمان‌های داوطلبانه دارند. به این معنی که این روابط و کیفیت آن به ایجاد انجمن‌ها و سازمان‌ها منجر می‌گردد. متغیرهای زمینه‌ای مانند سن، تحصیلات و پایگاه اجتماعی و اقتصادی نیز در این میان مؤثرند. الگوی تبیینی این تحقیق؛ با پایه قرار دادن رویکرد پاتنام و تکمیل آن با رویکردهای نظری اینگلهارت، زتومپکا، لرنر و هانتینگتون در زمینه‌های اعتماد و مشارکت اجتماعی صورتبندی شده است.

توانمند سازی :

"سارا لانگه" از نظریه پردازان توانمند سازی در آفریقا، پنج مرحله را برای توانمند سازی از هم تفکیک می‌کند که در شکل زیر دیده می‌شوند، این مراحل یکی پس از دیگری ظاهر می‌شوند، به گونه ای که رسیدن

به هر مرحله ای مستلزم گذشتن از مراحل قبلی است. اما الزاما تمامی جوامع از این مراحل گذر نمی کنند، برخی از آنها در مراحل اولیه می مانند و برخی به مرحله نهایی، یعنی کنترل بر زندگی خود دست می یابند که در واقع همان مصداق کامل توانمند سازی است (خانی، ۱۳۸۵).

تعریف سازمان ملل متحد از مقوله توانمند سازی در این ارتباط شامل پنج محور عمده است که عبارتند از احساس ارزش داشتن، حق مالکیت و تصمیم گیری، حق دسترسی به فرصت ها و منابع، حق کنترل زندگی خود، در محیط اجتماعی و قدرت تاثیرگذاری بر جریان تغییرات اجتماعی به منظور فراهم آوردن نظام عادلانه اقتصادی در محدوده ملی و جهانی. با این تعریف افراد به شهروندانی تبدیل می شوند که در سرنوشت خود سهم هستند. این به معنای تصمیم گیری و مشارکت در امور زندگی، خانوادگی و اجتماعی است (سازمان ملل، ۱۹۹۵: ۷۱).

تعاریف و مفاهیم

تعریف واژه ICT

واژه فن آوری اطلاعات که به ICT نامیده می شود مفهومی گسترده دارد. تا سال ۱۸۲۱ رایانه تنها فناوری بود که تحت عنوان فناوری اطلاعات پوشش پیدا میکرد. در حال حاضر فناوری اطلاعات تبدیل به چتری شده است که مصداق آن شامل گروهی از تجهیزات، خدمات، کاربردها و فناوری های پایه می باشد.

در واقع هر فناوری که برای دریافت، ذخیره سازی، پردازش، انتقال و ارائه اطلاعات بکار می رود را فناوری اطلاعات می نامند. فناوری اطلاعات معمولاً ساختارها را نیز تحت تاثیر قرار می دهد. ارتباطات، ساده تر و با سرعت بیشتری در سیستم های کامپیوتری انجام می شود و این امر سبب تسهیل و تسریع در فعالیت های سازمانی می گردد.

روستای الکترونیک: روستای الکترونیکی روستایی است که موج فناوری اطلاعات و ارتباطات چهره آن را دگرگون کرده و کاربردهای الکترونیکی در زندگی مردم روستایی کاملا مشهود است.

دانش محیطی: مرحله اول در کسب دانش محیط زیستی این است که درک و آگاهی کلی نسبت به ارتباط بین زندگی انسان و محیط زیست پیدا کنیم؛ در مرحله بعد باید دانش و درک صحیحی از سامانه ها و فرایندهای زیستی انسانی و طبیعی کسب کنیم؛ بعد پذیرفتن و ارزش نهادن به محیط زیست و داشتن دغدغه نسبت به حفاظت از آن است؛ در مرحله بعد باید مهارت کافی در حل مسائل داشته باشیم و از یک تفکر انتقادی برخوردار شویم و مرحله آخر به دست آوردن ظرفیت های فردی و مشارکت در فعالیت های گروهی و اجتماعی است. این پنج مرحله اجزای سواد محیط زیستی را تشکیل می دهند که از منبع لیزنا نوشته شده است. توانمندسازی: توانمندسازی فرایندی است تدریجی که گزینه های متنوعی را پیش روی جوامع محلی قرار داده و آنها را در روند تصمیم گیری و تصمیم سازی دخالت میدهد. توانمندسازی قدرت اتکاء و اعتماد به نفس آنها را افزایش و جدا از آرایه راه حل برای مشکلات، خود، به عنوان عامل اصلی حل مشکل ایفای نقش می نمایند. توانمندسازی پدید آوردن احساس ابراز وجود در فرد و افزایش گزینه های پیش روی جوامع محلی میباشد.

عمده‌ترین اهداف ICT:

- ارائه خدمات ارتباطی و اطلاعاتی به صورت یکپارچه و مجتمع به روستاییان
 - افزایش ضریب نفوذ تلفن ثابت در روستاها و دسترسی خانوارهای روستایی به تلفن ثابت
 - ایجاد بستری برای ایجاد و توسعه خدمات دولت الکترونیکی به صورت پیشخوان دولت در روستا
 - افزایش دسترسی روستاییان به شبکه جهانی اینترنت
 - ارائه فضا و امکانات ارتباطی و اطلاعاتی مورد نیاز به سایر نهادها و سازمان‌های فعال در روستا
- انتخاب بر اساس تراکم جمعیت و وجود سیستم‌های انتقال مناسب صورت گرفته و هزینه طرح را شرکت مخابرات ایران تامین می‌کند. علاوه بر ارایه خدمات پیش تر گفته شد، قبول و پرداخت حوالجات -دریافت و پرداخت قبوض آب، برق، تلفن و افتتاح و عملیات سپرده قرض الحسنه و سرمایه گذاری کوتاه مدت، دریافت و پرداخت وجوه به نمایندگی از طرف دستگاه‌های دولتی و سازمانها را نیز از دیگر وظایف این دفاتر می‌توان بر شمرد. خدمات اینترنتی مانند پست الکترونیک، استفاده از سایت های اطلاع رسانی مانند نتایج آزمونها و کشاورزی، دریافت کتب و مقالات و محصولات الکترونیکی، تایپ و تکمیل فرمهای روی خط مشتریان چاپ لیزری و اسکن کردن مدارک و خدمات اینترنتی برای خرید و فروش الکترونیکی نیز از خدمات فناوری اطلاعات این دفاتر می باشد. در دو سال اخیر، وزارت ارتباطات، برنامه اتصال روستاهای کشور به اینترنت را در دستور کار خود دارد و به این ترتیب بیش از ۵۰۰۰ روستا دارای اینترنت خانگی شده اند. مجری این برنامه وزارت هم شرکت مخابرات ایران بوده است.
- دستاوردهای دفاتر ICT روستایی در کشور:

روش تحقیق

این تحقیق در چارچوب روش توصیفی - پیمایشی انجام شده است. در این روش به منظور تدوین چارچوب نظری تحقیق، مطالعه تحقیقات پیشین و بررسی نظریات اندیشمندان و خبرگان انجام گرفت و پس از ارزیابی تحقیقات و نظریات مرتبط با موضوع از یک طرف و شناخت جامعه مورد مطالعه از طرف دیگر، به تدوین مفاهیم و متغیرهای مورد بررسی پرداخته شده است.

در این پژوهش ابتدا از روش مصاحبه و سپس از روش مردم نگاری مجازی، به صورت حضور آنلاین در شبکه ارتباط جمعی حامیان جنگل روستای لیوان و رصد فعالیت های گروه استفاده شد.

مصاحبه و مشاهده در فضای مجازی روش جمع آوری اطلاعات و داده ها و ارزیابی فعالیت های جامعه آماری (اعضای گروه حامیان) تحقیق مورد نظر بود.

تبادل اطلاعات، بررسی نقطه نظرات در حوزه توسعه روستا؛ دغدغه های اساسی مردم روستا با حفظ کرامت مدنی و هویت روستایی؛ شناسایی ارزش ها و اعتبار روستا همچون حفظ جنگل و حفظ امامزاده ی تاریخی روستا و گورستان قدیمی و به طور کلی منابع طبیعی و تاریخی روستا از جمله مسایلی بود که در گروه به آن پرداخته شد.

گام اول: در طول انجام مصاحبه ضرورت های تشکیل شبکه اجتماعی با عنوان حامیان جنگل مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفته شد.

ضرورت شکل گیری شبکه اجتماعی در روستای لیوان شرقی روستای لیوان شرقی مرکز دهستان لیوان در بخش نوکنده شهرستان بندر گز در استان گلستان واقع است. در شرق این دهستان روستایی وجود داشت که در ترکیب با روستای همجوار شهری به نام نوکنده در اوایل دهه هشتاد شکل گرفت.

برای جدا شدن بخش بندر گز از شهرستان کردکوی به عنوان شهرستانی مستقل ضرورت داشت تا این شهرستان جدید حداقل دارای دو بخش باشد

الف) بخش مرکزی با مرکزیت همان شهر بندر گز

ب) بخش نوکنده با مرکزیت شهر نوکنده

شهر نوکنده با آن همه داشته های خود مانند ورزش کشتی در سطح قاره آسیا؛ وجود نخبگان اصیلی که در سطح ملی صاحب نفوذ ساسی و... و دامداری اصیل و بی بدیل پرورش گاو میش و محصولات بی همتا و به مانند سایر شهرداری های کشور و در خارج از محدوده حریم قانونی خود در تلاش است تا بدون در نظر گرفتن هویت مکانی دهستان همجوار خود، تحت عنوان ایجاد فضاهای گردشگری!! جنگل های هیرکانی موسوم به جنگل نرگسی لیوان را به مانند ساحل بکر و تمیز موسوم به دریای نوکنده را که مدت هاست با هزینه های گزاف ملی و محلی به بحران زیست محیطی تبدیل کرده است؛ نیز آن جنگل بکر و زیبای نرگسی مربوط به محدوده دهستان لیوان را با سپردن به بخش های خصوصی آماج رفتارهای تند و تصمیمات تخریبی محیط قرار دهد.

شورای شهر و شهرداری نوکنده به حساب اینکه بخشداری نوکنده در آن شهر واقع است از یک سو و با نگاه از بالا به پایین نیز تلاش برای در اختیار گرفتن امامزاده حبیب الله دهستان لیوان که طبق سند وقف مربوط به دهستان لیوان است و هم برابر شرایط جغرافیای سیاسی در درون نقشه دهستان لیوان واقع است بر آن شدند تا بدون نگاه به مسائل هویتی، اجتماعی و سیاسی حوزه مدیریتی خود را به اصطلاح وسیعتر نموده و تلاش نمودند تا بر آستان امامزاده هم چنگ بباندازند. تلاش ها تا جایی پیش رفت که تابلو های معرفی این مکان ها را که ده ها معرف فضاها بودند را مخدوش نمایند.

برابر موارد فوق زمزمه هایی در سطح روستای لیوان شرقی شکل گرفت که زور بخشداری نوکنده و احتمالاً مسئولین شهرستان بندر گز بر تلاش شورا و دهیار چربیده و این خود داستانی شد تا گروهی به حمایت از جنگل و امامزاده یاد شده که مربوط به دهستان لیوان می باشد شکل بگیرد.

منطقه ی مورد مطالعه:

روستای لیوان شرقی از شمال به خلیج گرگان از جنوب به جاده تاریخی شاه عباس از شرق به روستای تلور و از غذب به روستای لیوان غربی محدود می شود، آب و هوای این روستا مانند تمامی روستاهای مجاور متاثر از جریانات نفوذی از جانب مدیترانه به جهت مجاورت با دریای مازندران دارای تابستان های گرم و مرطوب

و زمستان های سرد و معتدل و به ندرت یخبندان می باشد، این روستا جز دهستان لیوان می باشد و بر اساس سرشماری ۱۳۹۵ حدود ۷۵۷ خانوار معادل ۲۲۴۰ نفر می باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

یافته های تحقیق:

بعد از انجام مصاحبه، اطلاعات بدست آمده مورد تحلیل قرار گرفته و تم های اصلی از آن ها استخراج شده و سپس یافته ها مورد باز بینی و تجدید نظر قرار گرفته اند.

در اینجا از داده های بدست آمده از تکنیک مشاهده برای شناسایی تجربه کاربران از شبکه های اجتماعی و استخراج مقوله های مربوط به تجربه زیست شان بهره گرفته شد بنابراین پس از جمع آوری اطلاعات و داده ها در جامعه آماری، یافته ها در قالب یادداشت برداری روزانه، عمدتاً به منظور تکمیل و ارزیابی یافته های بدست از مصاحبه ها و شناسایی تجربه کاربران شبکه اجتماعی استفاده شد.

و مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفته و بر اساس شاخص ها طبقه بندی گردید. و مشخص گردید عمده مسائلی که در این شبکه مطرح می شود پیرامون چه مباحثی بوده و تا چه اندازه این فضا در آگاهی و اطلاع رسانی اعضا نقش موثری داشته است.

چگونگی شکل گیری گروه حامیان جنگل: از آنجا که روستای لیوان شرقی دومین روستای الکترونیک بعد از قرن آباد می باشد که با ورود فن آوری اطلاعات و ارتباطات به این روستا تغییرات موثری در روستا اتفاق افتاد. بنابراین دسترسی به این امکانات و بهره مندی از سطحی از آگاهی در چگونگی استفاده از *ict* عده ای از خوش فکران و جوانان دغدغه مند را بر آن داشت تا با استفاده از امکانات موجود در روستا که همان فن آوری اطلاعات و ارتباطات بود استفاده کنند و با تشکیل یک گروه تلگرامی بتوانند در فضای مجازی به گفتگو، اطلاع رسانی، افزایش آگاهی مردم یک شبکه ارتباطی فراهم آوردند و این جامعه محلی را گرد هم آورده تا در کنار یکدیگر حامی منابع طبیعی روستای خود باشند. این گروه در طی مدت کوتاهی بالغ بر ۸۰۰ نفر عضو گیری کرده و به عبارتی تمام مردم لیوان و علی الخصوص تحصیل کردگان، مدیران و کارشناسان حرفه مند و در مجموع نخبگان را زیر یک چتر تحت عنوان حامیان جنگل دهستان لیوان جمع کردند. پویایی و توانمندی این گروه تا حدی می باشد که تعدادی از لیوانی هایی که در خارج از کشور هستند به دلیل حس تعلق خاطر به زادگاه و ریشه ی خود در گروه بسیار فعال بوده و ایده های موثر و بعضاً در مسائل مالی و مرتفع نمودن مشکلات روستا با جان و دل مشارکت می کنند. عمده ترین مساله که مورد بحث و گفتگو قرار گرفت مساله حفظ منابع طبیعی و جنگل بکر لیوان می باشد. این مساله با کمک اعضای فعال گروه کاملاً با ارائه اسناد و آگاه کردن عموم مردم بسیار موثر بوده و حس همکاری و مشارکت در مسائل را در اعضا تقویت نموده است.

جدول ۱- یافته های تحقیق

زمینه	موضوع
بعد محیطی و کالبدی	مدیریت منابع طبیعی کاهش آلودگی کاهش ضایعات توجه به محیط زیست جذابیت طبیعت روستا تجدید نظر در طرح هادی (با نگاه به باز آفرینی کالبدی مراکز محلات)
بعد اقتصادی	کارآفرینی مدیریت منابع گردشگری تولید و بهره وری نوآوری
بعد اجتماعی	مشارکت در تصمیم گیری مطالبه از شورا و دهیار روستا ایده پردازی و برنامه نخبگان روستا آشنایی با مسائل قانونی
بعد فرهنگی	افزایش آگاهی بازآفرینی سنت و آداب دسترس پذیری انعطاف پذیری تبادل تجربیات

با عنایت به موارد ذکر شده ، از تشکیل یک گروه یا به عبارتی یک نهاد محلی با استفاده از بهره مناسب از فرصت دسترسی به فن آوری اطلاعات و ارتباطات در جهت ارتقای سطح آگاهی اهالی و ایجاد روابط موثر بین افراد ، تا انسجام جامعه محلی در حفظ منابع طبیعی ، نشان از این دارد که با استفاده از این فرصت به بهترین شکل می توان با گرد هم آمدن و تبادل اطلاعات یک جامعه محلی را به مشارکت تشویق و ترغیب نمود . وجود این فن آوری در روستا سبب تشکیل این نهاد شده و آگاهی از دانش محیطی و حس تعلق خاطر به محیط افزایش پیدا کرده تا جایی که نقاط قوت و ضعف با به اشتراک گذاشتن اطلاعات بشتر از قبل برای افراد

روستا آشکار گشته و موجبات همکاری بیشتر و توانایی حل مشکلات و مدیریت و برنامه ریزی روستا را بیش از پیش بر عهده ساکنان روستا گذاشته است.

دسترسی به اطلاعات که در سایه شبکه ارتباط جمعی فراهم شد، سبب گشت تا حساسیت به روستا و ارزش ها و باورهای روستاییان اعتبار بیشتری پیدا کند تا جایی که اجازه دخل و تصرف به محیط و منابع طبیعی و ارزشمند روستای لیوان شرقی که همانا مهمترین آن جنگل بکر نرگسی می باشد را حفظ نمایند . وجود کارشناسان و مطلعین تاثیر به سزایی در آگاهی مردم داشته و اثرگذاری این افراد به گونه ای بود که به اعضا جرات و شهامت داد تا در خصوص جنگل و کلیه منابع خود صحبت کرده و در حفظ آن کوشا باشند که مبدا با طرح هایی با عنوان توسعه روستا و طرح های گردشگری، با توجیحات کاذب اقتصادی، همچون بسیاری از طرح های نا کار آمد دیگر موجبات تخریب و نابودی طبیعت و جنگل را فراهم کنند.

نتیجه گیری:

ارزیابی ها نشان می دهد که نمونه مورد مطالعه افزایش مهارت های ارتباطی، مشارکت و آگاهی خود را در استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات مرتبط میدانند. این اطلاعات میتواند در حوزه محیطی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و دیگر مسائل بروز نماید. توسعه فناوری اطلاعات از این جهت از اهمیت ویژه ای برخوردار است که میتواند ضمن افزایش مهارت ها و توانمندی ها، سطح بهره وری و رفاه را بالا ببرد و همچنین با افزایش آگاهی و دسترسی، به اطلاعات؛ دانش محیطی را ارتقا دهد. همچنین شبکه اجتماعی که به واسطه وجود *ICT* می باشد، ابزاری است که به افراد کمک میکند در مورد زمینه های حرفه ای و تخصصی خود، دانش بیشتری کسب نمایند و توان خود را ارتقا دهند. در مورد روستاییان نیز این مساله صدق میکند که استفاده از فناوری اطلاعات میتواند به افزایش دانش تخصصی ایشان منجر گردد. در نتیجه انتظار میرود، سطح بهره وری و بازده کاری آنها ارتقا یابد. همچنین مشاهده شده است که بسیاری از پاسخگویان بر این نکته اذعان کرده اند که از *ICT* به عنوان منبعی در جهت پاسخگویی به سوالات و مشکلات احتمالی خود استفاده میکنند. نتایج این تحقیق نشان میدهد که توسعه استفاده از فناوری اطلاعات میتواند بر ایجاد و جلب نهاد های محلی مؤثر باشد و افراد بیشتری بتوانند با استفاده از این فضا به سطحی از توانمندی برسند که قابلیت کنترل محیط خود را داشته باشند و بانظارت خود مردم روستا مسیر توسعه رابه درستی بپیمایند.

علاوه بر توانمندی و مشارکت و تشکیل نهاد در جوامع محلی که از مهمترین تاثیرات *ICT* در روستای لیوان شرقی بوده است. بلکه پرداختن به مسائل دیگری همچون امنیت و عدالت و برابری و مفاهیم دیگری نیز در حال تقویت و توسعه می باشد.

این مهم اتفاق نمی افتاد مگر در فضایی برای گفتگو، تعامل، تحمل انتقاد و نظرات در چارچوب رعایت اخلاق حرفه ای با نگاه به حقوق شهروندی .

از این رو موارد ذکر شده جهت بهبود اثرات فناوری اطلاعات در فضاهای روستایی و توسعه آن پیشنهاد میگردد:

لزوم توجه به بهبود زیرساختهای فناوری اطلاعات در مناطق محروم به ویژه در روستاها و مناطق کمتر توسعه یافته؛

تأکید بر نتایج مثبت توسعه و به کارگیری فناوری اطلاعات در روستاها و مناطق کمتر توسعه یافته و افزایش سطح دسترسی به آن؛

لزوم اجرای برنامه های آموزشی در مناطق محروم و توسعه نیافته به منظور آشنایی افراد با فناوری اطلاعات و استفاده از آن.

منابع

۱. ازکیا، مصطفی و علی ایمانی، (۱۳۸۷)، توسعه پایدار روستایی، انتشارات اطلاعات، تهران.
۲. ازکیا، مصطفی، (۱۳۸۱)، جامعه شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی ایران، انتشارات اطلاعات، تهران.
۳. اسکندری، مرضیه، (۱۳۸۶)، جایگاه فناوری اطلاعاتی در تحول اداری، شبکه ملی مدرس: وب سایت رسمی ir.roshd.www.
۴. امیری، معصومه و زهرا علیزاده، (۱۳۸۷)، طرح توسعه روستایی، دفتر مدیریت راهبردی منابع انسانی، تهران.
۵. ایزدپرست، محمود و امیرحسین امیرخانی، (۱۳۸۶)، نقش فناوری اطلاعات در اشتغالزایی و پیامدهای آن، فصلنامه ارتباط علمی، صص، ۱۲-۱۸ شماره ۱.
۶. پلنت، جولی و علیرضا کاکاوند، (۱۳۸۹)، نرم افزار *SPSS*، چاپ اول، انتشارات سرفراز، تهران.
۷. جمعه پور، محمود و بهزاد رشنوردی، (۱۳۸۴)، بررسی نقش شهرهای کوچک در توسعه مناطق روستایی پیرامون با تاکید بر کیفیت زندگی: مورد مطالعه دهستان فیروزآباد شهرستان سلسله، فصلنامه توسعه روستایی، دوره ۳، شماره ۱، صص ۴۵-۶۴.
۸. خاکی، غلامرضا، (۱۳۸۲)، روش تحقیق در مدیریت، مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، تهران.
۹. فتحی، سروش و معصومه مطلق، (۱۳۸۹)، رویکرد نظری بر توسعه پایدار روستایی مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، سال دوم، شماره دوم، صص ۱۲۴-۱.
۱۰. اوکلی، پیتر و مارسدن، دیوید (۱۳۷۰)، رهیافتهای مشارکت در توسعه روستایی ترجمه منصور محمودزاده، تهران مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی.
۱۱. بیرو، آلن (۱۳۷۰) فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، تهران، کیهان.
۱۲. پاتنام، رابرت (۱۳۸۰)، دموکراسی و سنت های مدنی، محمدتقی دلفروز.
۱۳. رفیعپور، فرامرز (۱۳۷۲) سنجش گرایش روستائیان نسبت به جهاد سازندگی، تهران، مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی.

۱۵. رهنورد، فرج الله (۱۳۸۵)، دیدمان مشارکت، تهران موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی .

۱۶. طالب، مهدی (۱۳۷۵)، مدیریت روستائی در ایران، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

۱۷. ازکیا، مصطفی (۱۳۸۴) مقدمه ای بر جامعه شناسی توسعه روستایی - تهران : انتشارات اطلاعات

۱۸. بدرقه، علی (۱۳۸۵) استراتژیهای توسعه فناوری اطلاعات و ارتباط - تهران - انتشارات روناس

۱۹. برقی، جمید و قنبری - یوسف (۱۳۸۹) - تحلیلی بر نقش علم و فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه روستای - نشریه راهبرد یاس

۲۰. عبادی، رحیم (۱۳۸۴)، فناوری اطلاعات و آموزش و پرورش، انتشارات م. سسه توسعه فناوری

آموزش هوشمند فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات بازاریابی نوین سال هفتم، شماره چهارم، شماره پیاپی ۷۲

۲۱. جلالی، رستم (۱۳۹۱). نمونه گیری در روش کیفی؛ فصلنامه تحقیقات کیفی در علوم سلامت، دوره

۱، شماره ۴

۲۲. دوران، بهزاد (۱۳۸۷). هویت اجتماعی و رویکردها و نظریه ها، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات

اجتماعی جهاد

۲۳. *Arnodin-Chenot, L., C. Bell, J. Bryden, J. Millard, (2000), Information Technologies and Rural*

Development, 1999 LEADER European Observatory / AEIDL, Brussels.

۲۵. *Bahat, S., (2003), Rural Industrialization Through Small Snterprises, presented at WASME*

۲۶. *۱۴th international conference, September.*

۲۷. *Chambers, R., (1993), who's Reality Counts? Putting the Last First, Intermediate Technology, London*

۲۸. *.Chapman, B., (2000), Immigration: an Overview of Information Resources, Reference Services Review, Volume 28, pp. 268289.*

۲۹. *Gilbert, D. & P. Balestrini, (2004), Barriers and Benefits in the Adoption of e-government, The*

International Journal of Public Sector Management, Vol. 17, No. 4, PP. 286-301.

۳۱. *Kurzweil, R., (1999), The Age of Spiritual Machines: When Computers Exceed Human Intelligence, Viking publishers, New York.*

۳۲. *Malhotra, C., V. M. Chariar, L. K. Das, P. V. Ilvarasan, (2009), ICT for Rural Development: An*

Inclusive Framework for e-Governance, Adopting E-governance, Vol. 4, No. 3, PP. 216-226.

۳۴. *Munteanu, A., (2009), ASPECTS OF IMPLEMENTATION OF INFORMATION TECHNOLOGY IN RURAL DEVELOPMENT IN ROMANIA, Lucrări Științifice, Vol. 54, PP. 27-32.*

۳۵. Singh, N., (2004), *Information Technology and Rural Development in India, Information Technology and Rural Development in India, Vol. 2, No. 4, PP. 147-1۵۹.*
۳۶. Sharma, P., (2011), *IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGY ON THE DEVELOPMENT OF RURAL ECONOMY OF INDIA, International Journal of Information Technology and Knowledge Management, Vol. 4, No. 1, PP. 187-1۹۰.*
۳۷. Papacharissi.Z, (2004). *The virtual sphere: The internet az a public sphere* , in *The information society reader* , Edited by Frank Webster. London and New York :Routledge,